

Vastine kirjoitukseen ”Skepsis ja politiikka”

Transsukupuolisuus kiinnostaa

SKEPSIS RY JÄRJESTI Helsingin keskustakirjasto Oodissa 3.5.2023 yleisöluennon otsikolla ”Transsukupuolisuus: Mitä se tarkoittaa ja mitä tieteellinen tutkimus kertoo asiasta?” Luennoitsijaksi kutsuimme Tampereen yliopiston nuorisopsykiatrian professorin ja Tampereen yliopistollisen sairaalan nuorisopsykiatrian vastuualueen ylilääkäri **Riittakerttu Kaltialan**. Kaltialan työryhmä on osallistunut transsukupuoliseksi itsensä kokevien henkilöiden diagnosointiin ja hoitoon vuodesta 2011 lähtien.

Noin viikkoa ennen luento Skepsiksen hallitus sai aihepiiriin sisällä toimivalta aktivistilta sähköpostiviestin, missä vaadittiin luentomme peruuttamista. Sähköpostin lähettäjän mukaan valitsemallamme luennoitsijalla on vihamielinen agenda ja hänen jakamansa asiantuntijatieto sukupuolen moninaisuudesta olisi vääristeltyä ja myös valheellista. Luennoista vastaava hallituksen jäsen oli hyvissä ajoin tutustunut luennoitsijan taustoihin, ja oli sen perusteella päättänyt täysin erilaiseen arvioon.

Tätä yhteydenottoa ennen Skepsiksen hallituksessa ei ollut esitetty mitään negatiivista tilaisuuden suhteen, vaikka luennoitsija oli ollut jo pitkään tiedossa ja tapahtumasta oli tiedotettu Skepsiksen kotisivuilla, Facebookissa ja muissa medioissa. Sähköpostin seurauksena hallituksen sisällä alkoi pitkä keskustelu asiasta: pitäisikö luento peruuttaa mahdollisen mainehaitan takia, vai kenties muuttaa koko formaatti viime hetkillä debatiksi ja kutsua toinenkin luennoitsija paikalle? Skepsiksen hallituksen seitsemästä jäsenestä kaksi esitti edellä mainittuja muutoksia luennoitsijan kanssa etukäteen sovittuun formaattiin. Hallituksen selvän enemmistön mielestä hyviä perusteluja esitetyille muutoksille ei tarjottu.

Toinen muutoksia kannattaneista hallituksen jäsenistä esitti lisäksi, että tilaisuuden organisoinnista vastaava henkilö soittaisi erälle lääkärielle. Näin tapahtui, mutta tarkemmin kysyttäessä, kyseinen lääkäri ei pitkän puhelun aikana keksinyt yhtään asiaa, missä luennoitsijamme kannat olisivat absoluuttisesti tai olennaisella tavalla väärin, virheellisiä tai valheellisia, vaikka ilmeisesti jotain muuta oletettiin. Kyseinen lääkäri kutsuttiin osallistumaan luennon jälkeiseen kysely- ja keskusteluosioon, mutta hänellä oli sille päivälle jo muuta sovittua ohjelmaa.

Tämän jälkeen esitettiin tilaisuuden toiseksi puhujaksi tai kommentaattoriksi erästä yliopistotutkijaa, jolla ei kuitenkaan ollut lääketieteellistä koulutusta. Hänelle luvattiin taata vapaa puheoikeus luennon jälkeisessä kysely- ja keskusteluosuudessa. Tieteellisestä ja hoitokäytäntöihin liittyvästä näkökulmasta katsoen kyse on täysin eri alan asiantuntijoista. Luennoitsijamme on professoritason lääkäri ja hänen työryhmänsä on hoitanut ja arvioinut erityisesti sukupuoliahdistuksesta kärsiviä lapsia ja nuoria Tampereen yliopistollisessa sairaalassa jo toistakymmentä vuotta. Työryhmä on myös tehnyt ja arvioinut alaan liittyvää kohtimaista ja kansainvälistä tutkimusta.

Saimme aikaisemmin mainitulta aktivistilta vielä toisenkin sähköpostin, joka oli samalla osoitettu myös keskustakirjasto Oodin johtajalle ilmeisenä yrityksenä saada Oodi puuttumaan tapahtuman järjestämiseen. Oodi ei kuitenkaan ryhtynyt mihinkään tilaisuutta estäviin toimenpiteisiin.

Tilaisuus järjestettiin Skepsis-luennoille vakiintuneeseen tapaan. Yleisön kysymyksille ja kommenteille jäi luennon jälkeen aikaa yli puoli tuntia. Yleisössä oli mukana myös transaktiiveja sekä paikalle kutsuttu yliopistotutkija, joka sai muiden tapaan esittää täysin vapaasti oman puheenvuoronsa. Kukaan ei kuitenkaan yrittänyt kumota luennon esitettyä tieteellistä materiaalia, eikä syyttänyt luentoa transvastaisuudesta. Luennoitsijaa kiiteltiin luennon jälkeen ja aplodit tulivat kahteen eri otteeseen.

Sanomattakin pitäisi olla selvää, että emme kutsuisi ketään transvihamielisenä pitämäämme henkilöä luennoimaan Skepsikselle. Luennon pitämisen kannalla olleet Skepsiksen hallituksen jäsenet vastustavat kaikkea transvihamielisyyttä sekä kohtelevat transhenkilöitä yksilöinä, samoin periaattein kuin kaikkia muitakin.

MINKÄ TAKIA ASIA HERÄTTÄÄ NIIN SUURIA TUNTEITA?

YKSI SUURIMMISTA KESKUSTELUNAIHEISTA on se, minkä ikäisille sukupuoliahdistuksesta kärsiville lapsille ja nuorille tulisi antaa vahvoja hormonihoidoja tai kirurgisia hoitoja, ja millä perusteilla? Riittääkö pelkkä oma tahdonilmaisu vai tarvitaanko lääketieteellinen arvio hormonihoidojen mahdollisista hyödyistä ja haitoista?

Terveystieteiden palveluvalikoiman (PALKO) suositusten mukaan Suomessa translasten ja -nuorten sukupuoliahdistuksen ensivaiheen hoitomuoto on psykososiaalinen tuki ja tarvittaessa psykoterapia sekä mahdollisten samanaikaisten psykiatristen häiriöiden tarpeenmukainen hoito.

Hormonihoidoja on kahdenlaisia: murrosiän jarrutushoidot (ns. hormoniblokkerit) ja varsinaiset sukupuolen muuntohormonit.

Hormoniblokkerit estävät murrosiän aiheuttamia muutoksia lapsen aivoissa ja kehossa. Murrosiän alkamisen vaihteluväli on suuri, mutta yleisesti se sijoittuu 8–14 ikävuoden välille.

Seuraava vaihe on muuntohormonit: testosteronilla, estrogeenilla ja antiandrogenilla nuoren keho alkaa muokkautua kohti toisen sukupuolen tyypillisiä fysiologisia piirteitä. Suomessa muuntohormonien antamisen alikärajana on 16 vuotta. Muuntohormonit johtavat usein peruuttamattomiin vaikutuksiin.

Kirurgisissa hoidoissa nuorilta tai nuorilta aikuisilta leikataan pois tilanteen mukaan (henkilön tahtotila sekä lääketieteellinen arviointi) mm. rinnat, penis ja kivekset, ja edelleen tilanteen mukaan pyritään kirurgisesti muotoi-

Skepsiksen hallitus kävi pitkän keskustelun siitä, pitäisikö Riittakerttu Kaltialan luento peruuttaa mahdollisen mainehaitan takia vai kenties muuttaa koko formaatti viime hetkillä debatiksi ja kutsua toinenkin luennoitsija paikalle. Hallituksen selvän enemmistön mielestä hyviä perusteluja esitetyille muutoksille ei tarjottu.

lemalla jäljittelemään identiteetin mukaisia sukupuolieliimiä. Sukuelinten toiminnallisuutta (erektio, orgasmi jne.) ei pystytä ollenkaan tai samassa määrin jäljittelemään. Suomessa alaikäraja kirurgisille hoidoille on 18 vuotta. Hoitojen tarkoituksena on muokata kehoa lähemmäksi henkilön omaa identiteetikokemusta ja sitä kautta vähentämään kehon aiheuttamaa ahdistusta.

Koska lapsiin ja nuoriin kohdistuvat fyysiset interventiot ovat merkittäviä, niin parhaan hoitotuloksen takaamiseksi hyötyjen ja haittojen punnitsemisen tulee perustua lääketieteellisiin arvioihin yksilön tilanteesta.

Aivan viime aikoina mm. Ruotsissa ja Englannissa on tiukennettu, tai ollaan tiukentamassa, lapsille ja alaikäisille nuorille tarjottujen hormonihoitojen virallisia ohjeita perustuen tuoreimpiin tieteellisiin arvioihin.

Ruotsin terveys- ja hyvinvointiviranomainen (Socialstyrelsen) antoi joulukuussa 2022 virallisen ohjeen koskien sukupuoli-identiteettiklinikan sulkemisesta (Tavistock Clinic). Klinikka oli yksi maailman suurimmista, mutta sen toimintaperiaatteet eivät kestäneet tarkempaa tarkastelua. Laajassa NHS:n tilaamassa tieteellisessä arviossa (Cass Review) todetaan, että nykyiseen tietoon hormoniblokkereiden vaikutuksista liittyy suuria epävarmuustekijöitä, mm. lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisen kehityksen osalta. Jatkossa henkilöt, joille hormonihoitoa harkitaan, tullaan kirjaamaan tieteelliseen seurantatutkimukseen, jotta asiasta saadaan entistä tarkempaa tietoa.

Riittakerttu Kaltialan asiantuntijalausunnat ovat ko-

konaiskuvassa normaalin ja ajan tasalla olevan tieteellisen keskustelun raameissa.

KUKA PUHUU POLITIIKASTA?

MITÄ POLIITTISIIN ULOTTUVUUKSIIN TULEE, niin ainaakaan hallituksen enemmistöllä ei ollut luennon suhteen mitään poliittisia tarkoituseriä vaan puhdas tiedonjano ajankohtaista ja mielenkiintoista aihetta kohtaan.

Vastustamme ideaa siitä, että jotain henkilöä ei voisi kutsua luennoimaan, jos hänen normaalin tieteellisen keskustelun piiriin kuuluvia asiantuntijalausuntojaan käytetään muissa yhteyksissä virheellisesti tai erilaisten poliittisten tarkoituserien edistämiseksi. Oleellista on henkilön esittämän sanoman sisältö, ei se kuka muu niitä käyttää ja missä tarkoituserissä. Jos tällä perusteella jättää kutsu-matta asiantuntijoita luennoitsijaksi, tulee itse edistäneeksi hiljentämisen ja perusteettoman mustamaalauksen kulttuuria. Skepsiksen tulee päinvastoin taistella tällaisen ilmapiiirin yleistymistä vastaan.

Painostukselle ja henkilöiden perusteettomalle demonisoinnille ei tule alistua, kuten Skepsis ei ole ennenkään alistunut.

Huomattakoon, että myös kansainvälisesti arvostetut skeptikkojen lehdet, kuten Yhdysvaltojen *Skeptic magazine*, ovat käsitelleet sukupuoli- ja transaiheita sekä lehtijuttujen että useampien podcast-jaksojen kautta. Skeptic on koonnut transgender-juttujaan saman otsikon alle verkkosivuilleen.

Skepsis ry:n tulisi jatkossakin seurata aikansa ilmiöitä, ja edistää sääntöjensä mukaisesti niiden kriittistä ja tieteellistä tarkastelua.

Skepsiksen hallituksen jäsenet
Ville Aarnikko
Markku Javanainen
Santtu Puukka
Mikko Ville Valjento